

Тетяна Варянко, старший викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №1

Лариса Іванченко, старший викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №1, факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ВИЩОГО ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглядаються вимоги до професійної майстерності та особистісних характеристик викладача іноземної мови професійного спрямування у вищих технічних навчальних закладах. Особлива увага приділяється забезпеченню шляхів подолання складнощів, пов'язаних із ознайомленням та засвоєнням базових знань із технічних спеціальностей з метою підвищення якості та ефективності практичних занять із дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування». Стаття фокусується на необхідності постійного підвищення викладачами своєї професійної компетентності.

Ключові слова: професійна майстерність, особистісні якості викладача, іноземна мова професійного спрямування, організаційні здібності, комунікативна компетенція викладача, методична компетенція.

Літ. 6.

Татьяна Варянко, старший преподаватель кафедры английского языка технического направления №1

Лариса Иванченко, старший преподаватель кафедры английского языка технического направления №1, факультета лингвистики Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»

ТРЕБОВАНИЯ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ МАСТЕРСТВУ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА ВЫСШЕГО ТЕХНИЧЕСКОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

В данной статье рассматриваются особенности требований к профессиональному мастерству и личностным характеристикам преподавателя иностранного языка профессиональной направленности в высших технических учебных заведениях. Большое внимание уделяется обеспечению путей преодоления трудностей, связанных со знакомством и усвоением базовых знаний технических специальностей, с целью повышения качества и эффективности практических занятий по дисциплине «Иностранный язык технической направленности». Статья фокусируется на необходимости постоянного совершенствования преподавателями своей профессиональной компетентности.

Ключевые слова: профессиональное мастерство, личные качества преподавателя, иностранный язык профессиональной направленности, организаторские способности, коммуникативная компетенция преподавателя, методическая компетенция.

*Tetiana Varianko, Senior Lecturer of the English
Department for Technical Specialties Direction №1*

*Larysa Ivanchenko, Senior Lecturer of the
English Department for Technical Specialties Direction №1
Faculty of Linguistics National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”*

REQUIREMENTS TO PROFESSIONAL COMPETENCE OF A FOREIGN LANGUAGE TEACHER AT HIGHER TECHNICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article deals with the specific requirements to the professional competence and personal characteristics of a teacher of the foreign language for special purposes at higher technical educational institutions. There is a serious necessity of the thorough analysis of qualitative characteristics of the staff of higher educational institutions as the teacher is a driving force of pedagogical activity. At technical universities the requirements to the professional skills of a foreign language teacher have some peculiarities stipulated by difficulties of teaching such a discipline as Foreign Language for Special Purposes that will contribute to the training of highly qualified engineers. Without profound knowledge of an engineering speciality of students the teacher is considered not to have enough qualification for teaching the professionally-oriented foreign language. Great attention is paid to the ways of overcoming difficulties connected with the acquaintance of foreign language teachers with fundamentals of technical specialities in order to make classes of Foreign Language for Special Purposes more efficient. For this purpose foreign language teachers should work in close cooperation with lecturers of technical departments who will help them to choose professionally-oriented technical literature. As we live in the epoch of scientific and technical progress every day brings numerous achievements and discoveries in science and technology. The foreign language teacher should be well acquainted with all innovations in the field he trains students for. The article analyses personal characteristics of the teacher and stresses that first of all he ought to be indifferent to the results of his work. Teacher's personality and his system of values are important factors in formation of professional and socio-cultural competence of students. The authors stress that the profound knowledge of a discipline, the organizational skills, the methodical competence, creativity, the communicative competence play an important role in the process of teaching. The given article focuses on the necessity of constant improving of professional competence of foreign language teachers.

Key words: professional skills, personal characteristics of a teacher, the professionally-oriented foreign language, the organizational skills, the communicative competence of a teacher, the methodical competence.

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток суспільства і таких його сфер, як наука та освіта, вимагає ретельного аналізу якісних характеристик педагогічного складу вищих навчальних закладів. Розуміння необхідності оновлення кадрового забезпечення вищої освіти призводить до пошуку нових

форм і шляхів підвищення професійної майстерності викладача взагалі, і викладача іноземної мови зокрема. У вищих технічних навчальних закладах вимоги до професійної майстерності викладача мають певні особливості, обумовлені необхідністю викладання такої дисципліни як «Іноземна мова професійного спрямування».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Автори сучасних досліджень у галузі професійного навчання приділяють велику увагу особистісним та професійним якостям викладача вищої школи, розуміючи актуальність цього питання. Проблема підвищення професійної майстерності присвячена значна кількість праць вітчизняних науковців, таких як Бондарук Я.В., Білінська О., Дяченко М., Кайдалова Л., Химчекно О., Кикилик А.М., Ольшевська Я.О., Внукова О.М. та інші. Вище зазначені автори описують необхідні якості, які повинен мати сучасний викладач. Блягоз Н.Ш. у своїх працях зазначає, що рівень професійної компетентності викладачів є однією з головних умов забезпечення конкурентно-спроможності вищого навчального закладу. Але на жаль, професійна компетентність викладача не визначена за своїм змістом та структурою і не розроблена чітка система критеріїв визначення її сформованості [2]. Белозерцева Е.П. та Крутецький В.О. у своїх статтях розглядають професійно важливі якості особистості викладача. Демідов І.Ф. та Лук'янова М.І, визначають умови розвитку педагогічної компетентності.

Мета. Метою статті є розгляд характеристик професійної майстерності та визначення особливостей вимог до викладача іноземної мови професійного спрямування у вищому технічному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Іноземна мова у вищих технічних навчальних закладах вивчається як обов'язкова дисципліна і викладання її починається з першого курсу. Проблема урахування спеціалізації у процесі навчання стає вкрай актуальною, викликаючи потребу пов'язувати вивчення іноземної мови з майбутньою професією студентів. Враховуючи той фактор,

що процеси Європейської інтеграції все сильніше впливають на таку важливу сферу життя суспільства, як освіта, і розуміючи ту важливу роль, яку відіграє знання іноземної мови у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського» керується принципом професійної спрямованості навчання іноземної мови як головним методичним принципом.

Центральною фігурою у процесі навчання іноземної мови був і залишається викладач. Увага до його особистісних та професійних характеристик значно посилилася у період реформування вищої школи в Україні, тому що від них залежить якісне виконання навчальних та виховних функцій педагогічним працівником. Ефективна реалізація системи професійних знань та вмінь свідчать про професійну майстерність викладача. Викладач повинен мати певні особистісні якості і перш за все не повинен бути байдужим до результатів своєї професійної діяльності. Особистість викладача, його система цінностей є важливим фактором формування професійних та загально культурних компетентностей студентів [6]. Відношення студентів до викладача обумовлено, у значній мірі, стилем спілкування.

Великий вплив на відношення студентів до дисципліни, яка вивчається, має їхнє відношення до викладача цієї дисципліни, головне завдання якого – залучити студента до навчального процесу. Ефективність роботи визначається вмінням створити доброзичливу атмосферу, яка вважається оптимальною у ході навчального процесу і сприяє невимушеному спілкуванню. Говорячи про особистісні якості викладача, не треба забувати і про доброзичливе відношення до студентів, яке буде виражатися в уважному вислуховуванні його відповіді, думки з того чи іншого питання. Потреба студента у доброзичливому спілкуванні з викладачем повинна бути задоволена, інакше виникає зниження мотивації до навчання. Безперечно процес навчання ефективніший тоді, коли студенти хочуть вчитися у викладача [1].

Викладач повинен мати організаційні здібності. Тільки високоорганізована людина може ефективно і послідовно виконувати завдання, накреслені навчальними програмами, та керувати діяльністю студентів. Викладач вищого навчального закладу повинен логічно викладати великі об'єми інформації, чітко формувати свою думку для того, щоб студенти краще засвоювали учбовий матеріал.

Треба зазначити, що така характеристика викладача як креативність, яка проявляється у творчому процесі підготовки до заняття, відіграє важливу роль у підвищенні мотивації студентів. Саме креативна компетентність викладача робить його діяльність неповторною і продуктивною.

Артистизм та емоційне забарвлення викладання іноземної мови професійного спрямування буде сприяти більшій ефективності засвоєння викладеного матеріалу, в той час як монотонність буде викликати у студентів зменшення зацікавленості дисципліною [3].

Щодо професійної компетентності викладача, на перше місце виходить практичне володіння іноземною мовою, яке передбачає такі вимоги, як:

- володіння правильною вимовою та інтонацією;
- володіння широким запасом слів та виразів;
- володіння нормами граматики [5].

Щодо викладання такої дисципліни, як іноземна мова професійного спілкування у вищому технічному навчальному закладі, то вона накладає на викладача додаткові вимоги. Це – знання базових основ майбутньої спеціальності студентів. Як правило, викладачі, які приходять працювати на кафедри іноземних мов у вищі технічні навчальні заклади, не мають відповідного запасу лексики, тобто термінології, і незнайомі із технічними спеціальностями. У цьому і полягає найбільша складність, із якою стикаються молоді викладачі. Тому завданням кафедри іноземної мови є допомога цим викладачам, щоб вони оволоділи необхідною лексикою і засвоїли основи технічної спеціальності.

Факультет лінгвістики Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського забезпечує викладання іноземної мови професійного спрямування на 25 факультетах та інститутах, які готують студентів з 39 спеціальностей та 168 спеціалізацій. З метою забезпечення якісного викладання дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» факультет розробив стратегію підвищення кваліфікації молодих викладачів. На кафедрах проводяться семінари, де викладачі отримують покрокове пояснення, як готуватися до проведення занять даної дисципліни, як долати труднощі, пов'язані із особливостями технічного перекладу, як навчити студентів писати реферування та анотації до наукових статей. Викладачі закріплюються по секціях; кожна секція обслуговує один факультет. Як результат, викладачі спеціалізуються за певним фахом, досконально знайомляться із майбутньою професією своїх студентів.

Викладачі іноземної мови повинні тісно співпрацювати з викладачами випускових кафедр, відвідувати фахові конференції, щоб чітко знати всі особливості майбутньої професійної діяльності студентів. Це розуміння надасть можливість плідно працювати з текстами за фахом, обговорювати їх, проводити рольові ігри, міні-конференції з презентаціями рефератів за темами курсових та дипломних проектів. Оскільки ми живемо у сторіччі науково-технічного прогресу, і кожен день приносить нові відкриття і досягнення, викладач іноземної мови у вищому технічному навчальному закладі повинен постійно працювати над собою і удосконалюватись.

Останньою, і можливо, найголовнішою якістю викладача є його методична компетентність. Цьому аспекту приділяється багато уваги у методичній літературі. Викладач повинен настільки добре розбиратися у питаннях методики викладання іноземної мови професійного спрямування, щоби бути у змозі доцільно спланувати ланцюг практичних знань із студентами, враховуючи ступінь навчання, зміст матеріалу, рівень знань іноземної мови студентами певної групи, їхні інтереси. Без володіння

методикою, прийомами та засобами викладання, без знання психологічних особливостей студентів, без урахування їхніх індивідуальних характеристик неможливо отримати позитивний результат [4].

Не дивлячись на велику кількість продуктивних технологій і засобів навчання, сьогодні, як і завжди, головним фактором якості навчання в цілому, виступає викладач – носій знань. Однією з вимог до професійної майстерності викладача є вимога йти у ногу з часом і використовувати новітні інформаційні технології. Ефективність реалізації інноваційних технологій залежить від викладацького складу вищого навчального закладу. Ці новітні технології обумовлюють багатогранність та багатоаспектність професійної діяльності викладача.

Висновки. У сучасній літературі під професійною компетентністю розуміють здатність успішно вирішувати завдання професійної діяльності відповідно до стандартів. Складовими професійної компетентності є знання, вміння, професійно важливі особистісні якості, які забезпечують здатність успішно виконувати свою роботу. Викладач своїми особистісними та професійними якостями здатен розвинути в студентах потяг до знань, розкрити їхню індивідуальність та творчий підхід до вирішення задач. Особливою складовою професійної майстерності викладача іноземної мови професійного спрямування є знання основ майбутньої спеціальності студента.

Сучасний студент добре розуміє, що його професійна підготовка включає знання хоча б однієї іноземної мови як необхідного компоненту успішного конкурування на ринку праці. Тому він зі свого боку висуває високі вимоги до процесу викладання іноземної мови і до самого викладача. Щоб задовольнити ці вимоги, викладач іноземної мови професійного спрямування повинен безперервно працювати над підвищенням своєї професійної майстерності.

1. Андреева М.А. *Особистість викладача ВНЗ як фактор формування загальнокультурних і професійних компетенцій майбутніх спеціалістів* // «Теорія і практика освіти в сучасному світі: матеріали міжнародної наукової конференції» (м. Санкт-Петербург, лютий, 2012.) – СПб.: Реноме, 2012 – с. 304-306
2. Блягоз Н.Ш. *Профессиональная компетентность преподавателя ВУЗа: основные компоненты* «Научно-информационный журнал НИИ комплексных проблем АГУ.» Сетевое электронное научное издание. Выпуск №4, 2014
3. Божко Е.В. *Личные и профессиональные качества учителя иностранного языка.*
<http://pedportal.net/starshie-klassy/inostrannye-yazyki/lichnye-i-professionalnye-kachestva-uchitelya-inostrannogo-yazyka-351368>
4. Головина М.Г. *Профессиональная компетентность учителя иностранного языка как совокупность профессионально-педагогических компетенций*
<http://nsportal.ru/shkola/sotsialnaya-pedagogika/library/2015/02/07/professionalnaya-kompetentnost-uchitely>
5. Кикилик А.М. *Самовдосконалення викладача-філософа як основа успіху в професійному становленні* / А.М. Кикилик // *Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору.* – К.: Гнозис, 2016
6. Митина Л.М. *Психология труда и профессионального развития учителя.* – М.: издательский центр «Академия», 2006

1. Andreeva M. A. (2012). *Osobistist vkladacha VNZ iak faktor formuvannya zagalno-kulturnih i profesijnih kompetensiy maybutnih spetsialistiv* [Personality of the teacher of higher technical educational institutions as a factor of the formation of socio-cultural and professional competence of future specialists]. *Teoriya i praktika osviti v suchasnomu sviti: materialy mizhnarodnoyi naukovoyi konferentsii.* Saint-Petersburg: Renome pp. 304-306. [in Russian].

2. Blyagoz N. Sh. (2014). *Professionalnaya kompetentnost prepodavatelya VUZA: osnovnyie komponenty* [Professional competence of the teacher of a higher educational institution: main components]. *Nauchno-informatsionnyiy zhurnal NII kompleksnyh problem AGU. Setevoe elektronnoe nauchnoe izdanie. Vol. 4.* [in Russian].

3. Bozhko E. V. (2009). *Lichnyie i professionalnye kachestva uchitelya inostrannogo yazyka* [Personal and professional characteristics of the teacher of a foreign language]. [in Russian].

<http://pedportal.net/starshie-klassy/inostrannye-yazyki/lichnye-i-professionalnye-kachestva-uchitelya-inostrannogo-yazyka-351368>

4. Golovina M. G. (2015) *Professionalnaya kompetentnost uchitelya inostrannogo yazyka kak sovokupnost professionalno-pedagogicheskikh kompetensiy* [Professional competence of the teacher of a foreign language as a combination of professional and pedagogical competence]. [in Russian].

<http://nsportal.ru/shkola/sotsialnaya-pedagogika/library/2015/02/07/professionalnaya-kompetentnost-uchitely>

5. Kykylyk A. M. (2016). *Samovdoskonalennya vykladacha-filosofa yak osnova uspihu v profesijnomu stanovlenni* [Self-improving of professional competence of a phylosopher teacher

as a base of success in professional activity]. Vischa osvita Ukrainy u konteksti Integratsii do Evropeyskogo osvitnogo prostoru. Kyiv: Gnozis. [in Ukrainian].

6. Mitina L. M. (2006). *Psihologiya truda i professionalnogo razvitiya uchitelya [Psychology of work and professional growth of a teacher] Moscow: «Akademiya» Publ. [in Russian].*